

WSTĘP

Z przyjemnością oddajemy do rąk czytelników drugi tom „Rocznika Muzeum Papiernictwa” – tom opracowany i wydany w niezwykle ważnym, ale bardzo trudnym dla nas roku jubileuszu 40-lecia muzeum. Odbývające się od stycznia przez niemal cały rok obchody rocznicowe pozwalają upamiętnić dotychczasowe, jakże znaczące osiągnięcia naszej instytucji. Wszakże realizowane w ramach jubileuszu przedsięwzięcia stały się przyczyną opóźnień w finalizowaniu kilku zaplanowanych projektów. Wśród nich znalazł się także obecny tom „Rocznika Muzeum Papiernictwa”, który początkowo zamierzaliśmy opublikować tuż po wakacjach. Odbývająca się w październiku bieżącego roku Konferencja Jubileuszowa zmusiła nas jednak do przelożenia terminu oddania materiałów do druku o dwa miesiące.

Głównym wyzwaniem stawianym przed „Rocznikiem...” jest upowszechnianie wiedzy o dziejach papiernictwa; realizacja tego zadania jest jednym z ważniejszych celów działalności naszego muzeum. W periodyku zamierzamy odkrywać nieznane wydarzenia z historii Dusznik Zdroju oraz prezentować dokonania Muzeum Papiernictwa.

Z satysfakcją stwierdzam, że pierwszy tom doskonale spełnił swe zadania. Dowodem na to jest duże zainteresowanie czasopismem ze strony historyków, studentów historii oraz dotychczasowych i nowych sympatyków muzeum. Otrzymałiśmy – co szczególnie cieszy – artykuły inspirowane naszym rocznikiem, przygotowane przez osoby niezwiązane dotąd z naszą redakcją.

Obecny tom składa się z czterech działów: artykuły i rozprawy, materiały źródłowe, słownik papierników oraz kronika Muzeum Papiernictwa.

Z żalem przyznaję, że do drugiego tomu nie zdołaliśmy pozyskać żadnej recenzji. Może świadczy to o niewielkiej liczbie publikowanych książek na temat dziejów papiernictwa lub historii Dusznik Zdroju (wprawdzie nasze muzeum wydało w ostatnich latach kilka opracowań, jednak ich ocenę pozostawiamy innym czasopismom).

W pierwszym dziale zamieszczamy 5 opracowań, spośród których 4 dotyczą zagadnień związanych z historią papiernictwa, a jeden – dziejów Dusznik Zdroju.

Doktor Andrzej Będziński – historyk papiernictwa z Radomia – zaprezentował niezwykle wartościowy materiał o nieznaney dotąd papierni w Kaczorkach, działającej w południowo-wschodniej części Królestwa Kongresowego w początkach drugiej połowy XIX wieku. Efekty badań Autora nie tylko pozwalają poznać pewne fakty z działalności młyna papierniczego z okolic Zamościa, ale i skłaniają do przypuszczeń, że istnieć mogło wiele papierni, którym nie tylko nie poświęcono opracowań, ale również brak o nich choćby wzmianek w literaturze przedmiotu.

Drugi artykuł, autorstwa związanego z Uniwersytetem Łódzkim doktora Rafała Kowalczyka, omawia przekrojowo dzieje przemysłu papierniczego w Królestwie

Kongresowym w latach 1870–1914. Ta obszerna rozprawa opisuje wiele nieznanych dotąd szczegółów dotyczących rozwoju branży papierniczej. Jej wartość podnosi fakt, że dotąd żaden z historyków nie podjął się opracowania monografii poświęconej przemysłowi papierniczemu na ziemiach polskich pod zaborem rosyjskim.

Z przyjemnością przyjęliśmy do druku artykuł współpracującego z naszym muzeum od wielu lat Leszka Goetzendorf-Grabowskiego, dotyczący aparatury metrologicznej do badania właściwości papieru. Jest to drugi tekst nadesłany do naszego periodyku przez Autora – wybitnego znawcę i miłośnika urządzeń wykorzystywanych przed laty w laboratoriach papierniczych. Wartość artykułu dla naszego muzeum jest tym większa, gdyż Autor przedstawia przyrządy prezentowane w ekspozycji Muzeum Papiernictwa.

Magister Justyna Błażejowska – wychowanka Uniwersytetu Warszawskiego – przedstawiła niezwykle bogaty w fakty artykuł dotyczący wykorzystania papieru przez podziemnych wydawców w ostatnich dwóch dekadach PRL-u. Opracowanie to jest pokłosiem współpracy naszego muzeum, nawiązanej z Autorką przy okazji realizacji wraz z Nią wystawy „Wydawnictwa drugiego obiegu PRL – papier narzędziem w walce o wolność”, prezentowanej w Dusznikach Zdroju w 2007 roku. Autorka, przedstawiając problemy ze zdobywaniem papieru przez nielegalnych wówczas wydawców, ukazuje rolę, jaką odegrał papier w działaniach opozycji.

Dzięki doktorowi Piotrowi Pregielowi z Wrocławia w obecnym tomie nie zabrakło tematów związanych z dziejami Dusznik Zdroju. Autor przygotował niezwykle interesujący artykuł o Bad Reinerz w przededniu wybuchu pierwszej wojny światowej. Opracowanie ukazuje zarejestrowaną przez lokalne czasopismo część historii miasteczka u schyłku epoki, niezwykle ważnej w dziejach. Dokonana przez Autora analiza wydarzeń odkrytych na pożółkłych kartach pozwala ocenić Duszniki na tle zyskującej wówczas na atrakcyjności sąsiedniej Kudowy.

W części drugiej tomu prezentujemy materiał źródłowy z Archiwum Państwowego w Łodzi, ilustrujący tragiczny okres z dziejów polskiego papiernictwa w pierwszych latach po drugiej wojnie światowej. Walka władz komunistycznych o upaństwowienie przemysłu w rzeczywistości miała na celu likwidację prywatnej własności, a niekiedy (a może przy okazji) pozbycie się, uznawanych za klasowych wrogów, prywatnych właścicieli.

W obecnym tomie zdecydowaliśmy się przenieść do oddzielnej części *Słownik papierników śląskich*, autorstwa Rainera Sachsa i Doroty Błaszczuk, w pierwszym numerze „Rocznika...” prezentowany wśród artykułów i rozpraw. Ten obszerny – z racji wieloletnich badań Autorów – i niezwykle wartościowy materiał będzie publikowany przynajmniej w dwóch jeszcze kolejnych tomach naszego periodyku.

Ostatnia część „Rocznika...” dotyczy historii Muzeum Papiernictwa. Tej dalszej – z lat 1968–1991 – oraz najnowszej za ubiegły rok. Kalendarium muzeum z okresu, gdy instytucja podlegała pod Bardeckie Zakłady Papiernicze, zostało opracowane przez mgra Jana Bałchana – kierownika Działu Papiernictwa Współczesnego. Jest

to druga z trzech części obszernego materiału poświęconego dziejom papierni i Muzeum Papiernictwa od zakończenia drugiej wojny światowej do 2005 roku. Ostatnia część, obejmująca lata 1991–2005, ukaże się w trzecim tomie naszego periodyku. Wydarzenia z dziejów najnowszych muzeum można śledzić na bieżąco; w każdym numerze prezentujemy kalendarium najważniejszych wydarzeń z poprzedniego roku.

Zachęcając Czytelników do zapoznania się z zawartością drugiego tomu „Rocznika Muzeum Papiernictwa”, pozwalam sobie złożyć podziękowania wszystkim Autorom, którzy zechcieli opracować materiały w nim zawarte. Szczególnie dziękuję doktorowi Piotrowi Pregielowi – redaktorowi naukowemu – za cenne uwagi, przydatne w pracach nad niniejszym tomem.

Ważnym wsparciem dla naszych wysiłków nad wydaniem obecnego tomu okazało się dofinansowanie przekazane przez Polską Wytwórnę Papierów Wartościowych S.A.

Maciej Szymczyk
Dyrektor Muzeum Papiernictwa